

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بازسازی محله‌های قدیمی به منظور توسعه

جاذبه‌های گردشگری شهری

(مطالعه موردی: محله ساغریسان شهر رشت)

همن حق‌دوست

سرشناسه	: حقدوست، هلن، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: بازسازی محله‌های قدیمی به منظور توسعه جاذبه‌های گردشگری شهری (مطالعه موردی محله ساغریسازان شهر رشت / هلن حقدوست .
مشخصات نشر	: رشت: دلکام، ۱۳۹۵ .
مشخصات ظاهری	: ۱۲۶ ص.
شابک	: 978-964-92531-6-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
عنوان دیگر	: مطالعه موردی محله ساغریسازان شهر رشت.
موضوع	: نوسازی شهری — ایران — نمونه پژوهی Urban renewal -- Iran -- Case studies
موضوع	: گردشگری و شهرسازی — ایران — نمونه پژوهی
موضوع	: Tourism and city planning -- Iran -- Case studies
موضوع	: معماری — ایران — نمونه پژوهی
موضوع	: Vernacular architecture -- Iran -- Case studies
موضوع	: محله‌ها — ایران — رشت Neighborhoods -- Iran -- Rasht
موضوع	: ساغریسازان (محله) (Rasht, Iran) (Sagharisazan)
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ح ۷ ن ۹ / ۵۳ ۱۷۸۹۰
رده بندی دیویی	: ۴۰۹۵۵/۷۱۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵۳۱۰۹۱

صفحه آرایشی: ناشر

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق برای انتشارات دلکام محفوظ است.

پیشگفتار

بافت قدیمی و تاریخی شهرهای کشور که در اغلب موارد هسته‌ی اولیه و اصلی آنها شهرها را تشکیل می‌دهد، از یک طرف جزو میراث فرهنگی و تاریخی آن شهرها محسوب شده و حفظ بهسازی و توانمندسازی عملکردی آنها اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و از طرف دیگر اغلب این بافت‌ها با گذشت زمان و عدم توجه و نگهداری مناسب دچار فرسودگی و اضمحلال کالبدی و عملکردی می‌گردند. این گنجینه‌های ارزشمند، با احیاء و مرمت کالبدی و اجتماعی آنها زیر نظر متخصصان و افراد با تجربه و کارآمد می‌توانند به‌عنوان جاذبه‌های مهم گردشگری شهری محسوب شوند.

این پژوهش ضمن تأکید بر حفظ، مرمت و احیای بافت قدیمی شهر رشت با انتخاب بهترین گزینه‌های بهسازی در جهت استفاده از فواید صنعت توریسم، اذعان دارد که محله‌های قدیمی از جمله جاذبه‌های مهم گردشگری شهری بوده و در این میان محله‌ی ساغریسازان می‌تواند با داشتن توانمندسازی مختلف در زمینه‌ی تاریخی، مذهبی، فرهنگی و معماری قدیمی نقش مهمی در این زمینه ایفا کند، و موجب ماندگاری بیشتر گردشگران در شهر رشت شود، امری که تاکنون محقق نگردیده است. نتایج حاکی از آن است که جاذبه‌های مذهبی و بافت تاریخی محله‌ی ساغریسازان در کنار معماری قدیمی موجود، می‌توانند عوامل مثبتی در جذب گردشگران محسوب شوند. حال آنکه عدم شناخت مسافران نسبت به جاذبه‌های گردشگری شهر رشت و کم‌رنج جان دادن آنها در مقایسه با شهرهای پیرامون، موجب گردیده که اغلب گردشگران این شهر را به‌عنوان یک مقصد مستقل نشناخته و بیشتر به‌عنوان یک مسیر گذری برای رسیدن به شهرهای اطراف از آن عبور کنند. حال آنکه با اطلاع‌رسانی مناسب و انجام تمهیدات در زمینه‌ی توسعه‌ی گردشگری شهری، از جمله بازنگری در احیای محله‌های قدیمی و تاریخی می‌توان زمینه‌ی لازم برای افزایش مدت ماندگاری مسافران فراهم نمود.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۹
فصل اول: توریسم	۱۳
توریسم و اهمیت آن؟.....	۱۳
اهمیت و ضرورت.....	۱۹
فصل دوم: اهمیت مرمت بافت های قدیمی	۲۱
واژه ها و معانی.....	۲۱
نگرش ها.....	۲۲
ضرورت مداخله در بافت های قدیم و فرسوده.....	۲۳
قابلیت ها و توان های بافت قدیمی شهری.....	۲۴
شناسایی محدوده بافت های فرسوده و تاریخچه.....	۲۴
انواع مداخله.....	۲۴
تاثیر عناصر اقلیمی در نگهداشت آثار باستانی.....	۲۵
تاثیر رطوبت بر ساختمان ها.....	۲۵
اثر باد بر ساختمان.....	۲۶
توصیه های طراحی در اقلیم معتدل و مرطوب.....	۲۶
چند تعریف از گردشگری.....	۲۸
گردشگری شهری.....	۲۹
اهمیت گردشگری شهری.....	۳۱
محدوده طرح.....	۳۲
ساغری سازان.....	۳۳
فصل سوم: ویژگی های جغرافیایی محدوده مطالعاتی	۳۵
ویژگی های طبیعی و جغرافیای شهر رشت.....	۳۵
موقعیت، حدود و وسعت رشت.....	۳۵
توپو گرافی.....	۳۷
اقلیم.....	۳۸
موقعیت جغرافیایی.....	۳۸

۳۸	 بارندگی
۴۱	 رطوبت نسبی
۴۳	 سرعت باد
۴۴	 تقسیمات اقلیمی در ایران
۴۵	 شرایط اقلیمی کرانه ی جنوبی دریای خزر
۴۶	 خصوصیات بافت شهری و روستایی
۴۷	 خصوصیات کلی ابنیه سستی منطقه
۴۷	 نوع مصالح
۴۸	 ویژگیها، استانی
۴۸	 جمعیت شهر رشت
۴۹	 ترکیب جنسی جمعیت
۵۰	 زبان
۵۰	 مذهب
۵۱	 پیشینه ی تاریخی شهر رشت
۵۲	 اولین نقشه ی شهر رشت
۵۴	 محلات نقشه
۵۵	 ویژگیهای اقتصادی شهر رشت
۵۷	 فصل چهارم: داده ها، روش کار و یافته های پژوهش
۵۷	 داده ها
۵۸	 روش کار
۵۹	 یافته های حاصل از پرسشنامه
۵۹	 مشخصات پاسخ گویان به پرسشنامه
۶۰	 میزان توجه به شناخت جاذبه ها، فرهنگ بومی - بعد مسافت، شرایط اقلیمی و امکانات اقامتی
۶۶	 میزان اطلاع رسانی نسبت به جاذبه های گردشگری شهر رشت
۶۷	 شناخت شهر رشت به عنوان یک مقصد مستقل گردشگری
	 میزان اهتمام به حفظ و نگهداری بافتهای قدیمی و تاریخی شهر رشت در جهت توسعه گردشگری شهری
۶۸	
۷۰	 عوامل موثر در بازید از محله ساغریسازان به عنوان یکی از محله های قدیمی شهر رشت

میزان نیاز به ایجاد امکانات و تسهیلات لازم برای توسعه گردشگری تاریخی و مذهبی و فرهنگی در محله	
ی ساغریسازان.....	۷۱
اهمیت اماکن زیارتی بقعه خواهر امام و آقا سید عباس در جذب گردشگر مذهبی.....	۷۴
جاذبه‌های گردشگری شهر رشت.....	۷۵
از دیگر اماکن دیدنی رشت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.....	۸۰
برخی از اماکن زیارتی و مساجد.....	۹۱
صنایع دستی و سوغاتی‌ها.....	۹۳
مشاهیر علمی فرهنگی.....	۹۳
عناصر تاریخی وجود در محله ی ساغریسازان.....	۹۴
روند تغییرات و رقبه ساغرستان نسبت به گسترش شهر رشت.....	۱۰۰
فصل پنجم: آزمون فرضیه ها - نتیجه گیری و پیشنهادات.....	۱۰۳
جمع بندی.....	۱۰۳
آزمون فرضیه ها.....	۱۰۹
آزمون فرضیه اول.....	۱۰۹
آزمون فرضیه دوم.....	۱۰۹
پرسش اول پژوهش.....	۱۱۰
پرسش دوم پژوهش.....	۱۱۱
پرسش سوم پژوهش.....	۱۱۱
پیشنهادهات.....	۱۱۲
منابع.....	۱۱۷

مقدمه:

فرسودگی بافت های شهری امروز به عنوان عاملی برای جلوگیری از تحقق روش های مدرن مدیریت شهری در شهرسازی به حساب می آید. این امر موجب عدم پیشرفت و توسعه شهر می گردد. هزینه بر بودن طرح های توسعه ی شهری و کم بودن منابع مالی دولت (با توجه به در حال توسعه بودن کشور) در کنار عدم تأمین زیرساخت های مناسب، شهروندان را با مشکلات روحی و روانی در درازمدت مواجه می کند که در نهایت باعث پایین آمدن بازده اقتصادی شهر می شود.

افزایش نرخ شهرنشینی و انتخاب مناطق فرسوده شهری برای اسکان مهاجران و قشر کم درآمد شهر (به دلیل مناسب بودن قیمت مسکن به نسبت سایر مناطق شهری) نشان از افزایش روزافزون مشکلات اعم از اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارد. در شهرهایی که در یک فاصله ی زمانی، پدیده ی شهرنشینی مقدم بر شهرسازی می شود و روند رشد و جذب شتابان شهرنشینی از کنترل خارج می گردد، عموماً شهرها با مشکلات خاصی روبه رو می شوند که برطرف کردن این مشکلات هزینه و زمان زیادی می طلبد.

از مهم ترین پیامدهای شهرنشینی در کنار عدم ایجاد زیرساخت های مناسب شهری برای ساکنین و مهاجرین شهرها، به وجود آمدن بافت های نامنظم و فرسوده پیرامون و درون شهری است که معضلات متعدد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خاصی را به دنبال خواهد داشت. بافت های فرسوده شهری با مشکلات فراوان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روبه رو هستند.

نواحی کهن شهری که در زمان شکل گیری، فضایی پاسخگو به سلسله مراتب نیازهای ساکنان خود بوده اند، در پی تحولات فن شناختی و تغییر در نیازهای زیستی، اجتماعی و اقتصادی اکنون فاقد عملکرد قوی اند.

این نواحی زمانی کانون ثروت و قدرت شهرها بوده اند ولی در شرایط کنونی (در اکثر شهرها) از حیث برخورداری از زیرساخت ها و خدمات شهری ضعیف و از حیث کالبدی نابسامان هستند.

مطالعه و احیای مراکز تاریخی شهرها و به عبارتی بهسازی بافت های قدیمی که نیاز جدی و ملموس به آن، امروزه آن را به عنوان امری محتوم، مورد توجه علاقمندان و مسئولان قرار داده است، برداشت های متفاوت لااقل در سه قرن اخیر در خصوص بینش، فرهنگ، سنت، هنر و معماری و در یک کلام شیوه ی زندگی می باشد.

شهر یک نظام زیست. فضای شهر تحت تأثیر روابط جغرافیایی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی قرار دارد. در حال تغییر و تحول است. اهمیت تعادل در ساختار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و طبیعی کالبدی شهر در حال و آینده رهنمونی برای پایداری شهر است. عدم توجه به تعادل در ساختار شهری و بافت های قدیمی شهر در گذشته نه چندان دور، سبب دوگانگی در بافت های شهر شده است و بافت های قدیمی و فرسوده شهری علیرغم داشتن تاسیسات قوی برای استفاده ی شهروندان و گردشگران و حتی قابلیت جذب سرمایه های لازم برای حفظ، نگهداری، احیاء و باز زنده سازی تاریخ و هویت گذشته شهر و تاریخ آن، بدون کاربری لازم رها شده و حتی به یکی از مشکلات مهم امروزت برای مدیران و مردم شهرها تبدیل شده اند. در این بافت ها، ارزش های نهفته فرهنگی و مدنی در تنگنای عدم شناخت برای انطباق با نیازهای جدید گرفتار آمده و در آستانه نابودی کامل قرار گرفته اند. این گونه بافت ها هر روز از فعالیت و سکنه خالی می شوند و بخش های قابل زندگی آنها نیز که با تنزل مرتبه زیست در نظام ارزش های مردم، در حال تبدیل به پناهگاه رانده شدگان اقتصادی و اقشار تهیدست شهری است، امروزه شهرها را با مشکلات جدی روبرو کرده است.

بافت تاریخی و قدیمی شهرهای کشور که در اغلب موارد هسته ی اولیه و اصلی آن شهرها را تشکیل می دهد از یک طرف جزو میراث فرهنگی و تاریخی آن شهرها محسوب شده و حفظ، بهسازی، کالبدی و توانمندسازی عملکردی آنها اجتناب ناپذیر می باشد و از طرف دیگر اغلب این بافت ها با گذشت زمان و عدم توجه و نگهداری مناسب، دچار فرسودگی و اضمحلال کالبدی و عملکردی می گردند. شناسایی وضعیت کالبدی عملکردی این بافت ها به منظور برنامه ریزی و مدیریت حفظ و نگهداری آنها از اقدامات اولیه و مهمی است که باید صورت پذیرد.

این پژوهش ضمن تأکید بر حفظ، مرمت و احیای بافت قدیمی شهر رشت با انتخاب بهترین گزینه های بهسازی در صدد است تا راههای استفاده ی بهینه از محله های قدیمی را در جهت همبستگی به شهر و جذب گردشگران در جهت توسعه ی گردشگری شهری بررسی نماید.

هلمن خانیان